

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Deprem Sonrası Korku ve Kaygıların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Examination of Post-Earthquake Fear and Anxiety in Terms of Some Variables

Ahmet ÇETİNTAŞ¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Malatya, ahmet.cetintaszal.edu.tr, orcid.org/0000-0002-8757-372X

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
14.10.2024
Kabul/Accepted:
13.03.2025

DOI:

10.18069/firatsbed.1566670

Anahtar Kelimeler

Deprem kaygısı, deprem korkusu, tehdit algısı, afet

Keywords

Earthquake anxiety, earthquake fear, threat perception, disaster.

ÖZ

Depremlerin neden olduğu olumsuz etkilerden birisi de insanlarda yoğun kaygı ve korku duygularının ortaya çıkmasıdır. Bu durum, afetle mücadeleyi ve başa çıkmayı zorlaştıran bir etki yaratır. Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 depremlerine Malatya’da hazırlıksız yakalanan insanların, afet sonrasında korku ve kaygı düzeyleri ve genel anlamda psikolojik açıdan yaşadıkları travmalar; bu travmaların temel bazı değişkenlerle olan ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma, nicel yöntemde anket tekniğiyle gerçekleştirilmiş ve Temmuz 2024’te 400 kişiye 29 soruluk anket uygulanmıştır. SPSS 21 programı ile analiz edilen verilere Frekans, Çapraz tablo, T-testi ve Anova ölçümleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda depremzede katılımcıların kaygı ve korku düzeylerinin yüksek olduğu; bu kaygı ve korku düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim, gelir ve medeni durum gibi değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür. Kadınların erkeklere, eğitim ve gelir seviyesi düşük olanların yüksek olanlara göre kaygı ve korku düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eşi vefat edenlerin ve boşananların bekârlara ve evlilere göre daha çok kaygılı ve tedirgin oldukları tespit edilmiştir.

ABSTRACT

One of the adverse effects of earthquakes is the emergence of intense anxiety and fear among individuals, which creates an impact that complicates disaster response and coping mechanisms. This study investigates the levels of fear and anxiety, as well as the general psychological trauma experienced by individuals who were unprepared for the February 6, 2023, earthquakes in Malatya. Additionally, it examines the relationship between these traumas and key demographic variables. The research was conducted using a quantitative method through survey techniques, and a 29-question survey was administered to 400 participants in July 2024. The collected data were analyzed using SPSS 21, employing frequency analysis, cross-tabulation, t-tests, and ANOVA measurements. The findings indicate that earthquake survivors exhibit high levels of anxiety and fear, which vary according to variables such as gender, age, education, income, and marital status. Women reported higher levels of anxiety and fear compared to men, while individuals with lower education and income levels experienced more anxiety and fear than those with higher levels. Furthermore, widowed and divorced individuals were found to be more anxious and distressed compared to single and married individuals.

Atıf/Citation: Çetintaş, A. (2025). Deprem Sonrası Korku ve Kaygıların Toplumsal Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 2, 435-448

Sorumlu yazar/Corresponding author: Ahmet ÇETİNTAŞ, ahmet.cetintaszal.edu.tr

1. Giriş

Afetler, tüm dünyada toplumsal sistemler üzerinde büyük etkiler yaratan teknoloji, insan ve doğa kaynaklı gerçekleşen sıra dışı olaylardır. Afetler toplumun tamamında veya belirli bir bölümünde fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, toplumsal düzeni bozan, toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı durumlardır. Bu yönüyle esasen afeti, bir olayın kendisinden çok doğurduğu sonuçlar belirlemektedir (AFAD, 2024). Bulunduğu konum ve bu konuma bağlı özellikler itibarıyla Türkiye’de afet riskleriyle karşı karşıya kalan ve bu afetler sonucunda büyük kayıplar yaşayan bir ülkedir. Türkiye’nin karşı karşıya olduğu ve büyük sosyoekonomik kayıplar yaşadığı önemli afetlerden birisi de depremlerdir. 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki depremler, yalnızca belirli bir bölge veya nüfusla sınırlı kalmayan, geniş çaplı bir yıkıma neden olmuştur. Bu felaket, 11 ilde büyük can kayıpları ve ağır mal hasarlarıyla Türkiye’nin tarihindeki en yıkıcı depremlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Depremlerden 13,5 milyon insan etkilenmiş 53.537 insan hayatını kaybetmiş ve 1,5 milyon kişi de evsiz kalmıştır (AFAD, 2023: 4-5). Depremden sonraki ilk haftada 2,2 milyon kişi bölgeden ayrılmış daha sonra bu rakam 1 Mart 2023 tarihinde 3,3 milyona kişiye çıkmıştır (Sağiroğlu vd., 2023). Bölgede barınma, gıda ve su gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması bir yana; elektrik, su ve doğalgaz kesilmiş; yakıt sorunu ortaya çıkmış, havaalanları ve yollar ise kullanılamaz hale gelmiştir. Hava sıcaklığının sıfırın altında seyretmesi ve yoğun kar yağışı, depremedeleri daha büyük bir sıkıntıya sürüklemiş; yaşanan afetin etkisini ve şiddetini artırmıştır. (TMMOB, 2023).

6 Şubat depremleri, insanlarda büyük bir dehşet, korku ve panik dalgası yaratarak hayatta kalma ve güvenli alanlar bulma çabasını tetiklemiştir. Varlığını sürdürme güdüsünün en yoğun şekilde hissedildiği bu süreçte, insanlar temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri imkân ve kaynakların bulunduğu yerlere doğru göç etmeye başlamıştır. Hem göç edenler hem de yıkımın yaşandığı bölgelerde kalanlar, kaosun büyüklüğü karşısında çaresizliğe kapılmış; belirsizliğin hâkim olduğu bu ortamda derin bir kaygı ve korku içinde kalmışlardır.

Cumhuriyet tarihinin en büyük felaketi olan 6 Şubat depremlerinden en çok etkilenen illerden birisi de Malatya olmuştur. Malatya tarihinde daha önceleri de büyük ve etkili depremler görülmüştür. Malatya bölgesinde 1900 yılına kadar, Miladi 240, 1156, 1158, 1514, Ocak 1544, Mart 1779, 1789, 1874, Kasım 1890, Mart 1893, Ekim 1895, 1897, 1899 tarihlerinde toplam on üç adet büyük deprem meydana gelmiştir. Bu depremlerden biri olan 3 Mart 1893 tarihli deprem, yıkıcılık ve gerçekleşen can kaybı bakımından en büyük deprem olmuştur. Yine karlı bir günde gerçekleşen 3 Mart 1893 depreminde soğuk hava ve yoğun kar yağışı, afetle mücadeleyi zora sokmuş, ihtiyaç sahiplerine ulaşılmasını güçleştirmiş ve salgın hastalıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Depremde en büyük yıkımlar Malatya sancak merkezi ile bu sancağa bağlı olan Hısnımansur, Kâhta, Behisni ve Akçadağ kazalarında gerçekleşmiştir (Satılmış, 2016: 139-142).

6 Şubat depremleri sonrasında en ağır hasarı gören dört il arasında olan Malatya’da gerek afetin büyüklüğü ve gerekse artçı depremlerin sürmesi; ekonomik ve fiziki yıkımların yanında psikolojik yıkımların da ortaya çıkmasına yol açmıştır. Enkazların görünmeyen yüzü olan psikolojik yıkımlar, deprem sonrasında insanların travma yaşamalarına neden olmuştur. Bir yerde afet riskinin bulunması ve afetin gerçekleşme olasılığı bile insanlarda stres ve kaygı duygularının yoğunlaşmasına ve travmaya neden olurken, ana depremler sonrasında Malatya’daki artçı depremlerin uzun süre devam etmesi, insanların depreme ilişkin korkularını canlı tutmuş ve depremin yarattığı psikolojik tahribatı artırmıştır. Bu durumu destekleyen bir çalışmada, 6 Şubat 2023 depremlerinin Malatya İnönü Üniversitesi Müzik Bölümü öğrencileri üzerindeki olumsuz etkileri incelenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin deprem sürecinde yaşadıkları travmatik deneyimler ve psikolojik etkiler ele alınmıştır (İmik ve Aydoğdu, 2023).

Toplumlara ve insanlara büyük bedeller ödeten afetlerle mücadele edebilmenin yolu, afete hazırlıklı olmak; afete uğrayan ve afete maruz kalmış insanları anlamaktan ve yaşadıkları travmaların boyutlarını analiz etmekten geçer. Zira afet esnasında ve sonrasında her bireyin aynı direnci göstermesi beklenemeyeceği gibi afetin toplumsal organizasyonun bütünlüğü açısından yaratmış olduğu tahribat da kapsam bakımından afetin olumsuz etkilerini çok daha derinleştirebilmektedir. Dolayısıyla travmanın boyutları bireysel ve toplumsal durumlara göre farklılaşabilir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, afetin yol açtığı psikolojik etkilerinin yanında deprem kaygısıyla ilişkili temel bazı değişkenlerin rolünü belirlemek ve anlamaktır. Çalışmada, 6 Şubat depremi gibi büyük bir afete Malatya’da hazırlıksız yakalanan insanlarda afet sürecinde ve sonrasında korku ve kaygı durumlarının düzeyleri ve genel anlamda psikolojik açıdan yaşadıkları travmalar; bu travmaların temel bazı değişkenler açısından farklılaşması araştırılmaya çalışılmıştır.

2. Depreme Yönelik Tehdit Algısının Sonuçları Olarak Kaygı ve Korku Duyguları

İnsanlık tarihinde gerçekleşen salgınlar, savaşlar ve depremler gibi gerek doğadan ve gerekse toplumdan kaynaklanan olaylar/afetler insanlar üzerinde tehdit algısı oluşturarak büyük kaygı ve korku duygularının yaşanmasına neden olurlar. Toplumsal işleyişin sekteye uğraması, normal ve beklenen düzenden ani bir şekilde ayrılması, insanlarda kaygı ve korku duygularının ortaya çıkmasına neden olur. Yaşanan kaygı ve korkunun boyutları ise toplumsal düzensizliğin bireylerin hayatına yansıma düzeyine ve insanların temel bazı ihtiyaçlarını karşılamalarındaki güçlükleri ölçüsünde gerçekleşir. İhtiyaçları karşılamadaki zorlukların yanında insanın çevresine yönelik hisleri ve yoğun bir şekilde belirsizliklere ve tehlikelere dönük algılamaları bu kaygıları arttıran önemli bir nedendir.

Algı, duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecidir (İnceoğlu, 2000: 44; Cüceloğlu, 2018: 63-64). Bilindiği üzere insanlar çevrelerini ve olayları sürekli anlamlandırma ihtiyacı içerisindedir ve anlamlandırdıkça huzurlu ve güvenli bir yaşam sürdürebilirler. Bu anlamlandırmanın hususiyeti bireye özgüdür. İnsan algılarını tayin eden faktörler içerisinde, dış dünyaya ve uyarıların mahiyetine dönük yapısal faktörler ile bunları algılayan bireyin kendine özgü hususiyetlerinden (yaşı, cinsiyeti, ihtiyaçları, inançları, tecrübeleri vb.) kaynaklanan şahsi faktörler bulunur (Krech ve Crutchfield, 1970: 85). Bunlar her insanda farklı bir terkip (kognisyon) oluşturur ve dünyayı farklı algılama ve tanımlama biçimine sürükler. Bu nedenle, her bireyin dünya tasavvuru kendine özgü ve kişiseldir. Ancak hiçbir zaman iki insanın kognitif âlemi bir ve aynı olmasa bile onların benzer etkilere ve uyarılara maruz kalmaları, benzer duyguları yaşamalarına neden olacaktır (Krech vd., 1983: 26). Deprem gibi şiddetli bir uyarının etkisi altında kalan ve benzer olayları yaşayan insanlar, benzer bir kognitif âlem içerisinde, benzer algılamalara, tanımlamalara ve arkasından gelişen benzer duygulara kapılırlar. Dolayısıyla depremin yarattığı bireysel ve psikolojik etkiler gelişip toplumsal atmosfere dönüşerek, toplumsal düzeyde görülen ortak duyguların doğmasına yol açarlar. Bunların başında ise yüksek endişe ve sıkıntı atmosferinde oluşan korku ve kaygı duyguları gelmektedir.

Bu duygulardan olan korku, insanların tehdit edici veya tehlikeli bir uyarı ile durumla karşılaştıklarında yaşadığı hisleri ifade eder. Korkular insanların ani, beklenilmedik ve öngörülmedik tehlikeli bir durumla karşı karşıya kaldıkları zamanlarda onu algıladıklarında ortaya çıkar ve zihin korkunun nesnesine yoğunlaşır (Furedi, 2001: 8). Korkular insanın hayatta kalmasına yardımcı olurlar ancak korkunun nesnesine yönelik tehdit algısı veya güvensizlik duyguları uzun süre devam eder ve ortadan kalkmazsa, korkular yeni korkuları açığa çıkarabilir. Hayatın farklı boyutlarında tetiklenen bu korkular beraberinde yoğun huzursuzluk, depresyon, endişe ve kaygı üretebilir. Kaygılar tehlikelerin hüküm sürdüğü ve belirsizliklerin devam ettiği durumlarda kendini gösterir. İnsanı saran karanlık bir sis gibi belirsizlikler büyüyünce kaygılar artar. Kaygı ile korku arasındaki en önemli farklılık ise korkunun nesnesinin belli olmasıdır. İnsanlar depremden, fırtınadan, yangından, köpekten ve yılandan korkabilirler. Kaygının ise nesnesi belli değildir bu nedenle hayvanlarda bulunmadığı ifade edilir (Kierkegaard, 2003: 55).

Kaygının hayata dair olumlu yansımalarının yanında o bir çukur oluşturabilir ve insanların varlığını sürdürme çabalarından uzaklaştırarak enerjilerini tüketebilir. Yoğun ve sürekli kaygılar insanların hayata tutunmalarını zorlaştırabilir. Kaygılı olmak çoğu zaman aslında sıkıntılı olmak demektir (Gall, 2012: 9). Kaygılı bir kişi, genellikle karamsar ve kuşkuludur; sürekli bir huzursuzluk döngüsü içinde, derin bir ruhsal sıkışıklık yaşamaktadır. Kaygının kelime anlamı da insanın yaşadığı bu hali yansıtmakta ve anlatmaktadır. Zira kaygı, Eski Yunanca'da "agkhô" fiilinden gelmekte; "boğaza sıkıca bastırmak, boğazlamak, boğmak" anlamını ifade etmektedir. Benzer şekilde Türkçe'de de "boğuntu" ve "boğuntuya girmek" sözü bu anlamı karşılamaktadır. Dolayısıyla insanın sürekli umutsuzlukla yoğrulmuş kaygı seli içerisinde olması, onun aklını esir alır, ruhunu güdükleştirir; diğer insanlara yönelmiş ahlaki tarafı köreltir, sevgi dünyasını, dayanışma duygusunu, diğerlerini dinleme ve anlama isteğini zayıflatır (İnam, 2004: 88-100). Kaygılarla birlikte oluşan yoğun mutsuzluk duyguları giderek derinleşerek insanları depresyon ve panik atak gibi psikiyatrik rahatsızlıklara sürükleyebilir; öfke patlamaları, ölüm korkusu duygularının yanında kalp çarpıntıları, nefes alma güçlüğü, baş dönmesi, ellerin terlemesi, uyuşma, kusma, yorgunluk ve bitkinlik gibi bedensel belirtiler görülebilir (Dağ, 2004; Ehtiyar vd., 2008).

Depremlerden sonra en fazla görülen psikolojik sorunlar kaygı, korku, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğudur. Bu sorunların ortaya çıkması, insanların depremden etkilenme düzeyine, yaşanan kayıplara, sahip olunan sosyal desteğe, imkân ve kaynaklara göre farklılaşmaktadır. Dolayısıyla deprem gibi afetlerde her

bireyin ruh sağlığı aynı düzeyde etkilenmemekte, deprem sürecinde farklı tepkiler gösterip farklı seviyelerde kaygı ve korku yaşamasına neden olmaktadır (Canlı ve Yılmaz, 2023).

Deprem ile birlikte insanların yaşadığı endişe, kaygı ve korku duygularının nedeni, onların dış dünyaya yönelik tehdit veya tehlike algısı içerisinde olmalarıdır. Tehdit algısı, insanların başta kendi varlığına olmak üzere, ekonomik, sosyal, siyasî amaçlarını başarmasını engellemeye yönelik olay ve olgulara dönük oluşur (Korkmaz, 2017: 482). Gerçekten de deprem gibi felaketler, insanlarda olağan imkân ve kaynaklara ulaşmada çeşitli zorluklar çıkarır ve engeller yaratır. Normal ihtiyaç örgüsü içerisinde olan insanların herhangi bir engelle karşılaşmaları, onlarda kaygı ve korku duygularının yanında hayal kırıklıklarının yaşanmasına, huzursuzluklara yol açar. Bireyler bu süreçte olumlu ve olumsuz intibak biçimlerine girerler, aşamadıkları mevcut sorunları böylelikle çözmeye çalışırlar. Sorunlar çözülmez ise bireyler açısından daha vahim sonuçlar ortaya çıkar. Engellenmenin sürekliliği ve şiddeti insanlarda psikolojik rahatsızlıklara ve travmalara yol açabilir. İnsanların bedensel ve ruhsal bütünlüğünü zedeleyen ve böylece yaşam kalitesini etkileyen üzücü deneyimlerinden oluşan travma (Özen, 2019: 364), özellikle deprem gibi afetlerde bireylerin kontrollü ve dengeli hareket etme, etkili karar alma yeteneklerini olumsuz yönde etkileyebilir, anksiyete doğurabilir, kendine ve sevdiklerine zarar geleceği kaygısı ve tedirginlik duyguları oluşturabilir (Oflaz, 2008: 71). Yaşanan travmaların nedeni, böylesi kriz durumlarında tehdit algısının yükselmesi ve insanların afete psikolojik açıdan hazırlıksız yakalanmalarıdır. Deprem gibi ani felaketler sonucunda görülen psikolojik hazırlıksızlık durumu, afet sürecinde insanların sağlıklı bir şekilde karar verme ve tepki gösterme kapasitelerini sınırlayarak onlar üzerinde afetin etkilerini arttırabilir.

3. Yöntem

3.1. Amaç ve Yöntem

Deprem sonrası bireylerin kaygı durumlarını bazı temel değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, nicel yöntem kapsamında anket tekniği uygulanmıştır. Araştırma, tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu model, evrenin geniş olduğu ve katılımcıların tamamına ulaşmanın zaman ve maliyet açısından güç olduğu durumlarda tercih edilen bir yaklaşımı temsil etmektedir. Araştırmacının her iki depremi de Malatya'da deneyimlemiş olması ve aynı zamanda bu şehirde gözlem, görüşme, analiz ve değerlendirmelerde bulunması, çalışmanın nitel yöntem çerçevesinde de desteklenmesine olanak sağlamış ve çalışmanın karma bir desende yürütülmesine katkıda bulunmuştur. Araştırma sürecinde depremlerin devam etmesi, katılımcıların depremle ilgili yaşadıklarının sürekli canlı kalmasına ve psikolojik etkilerin belirginleşmesine neden olmuştur. Bu bağlamda araştırmanın evreni, 6 Şubat depremlerinde en fazla etkilenen illerden olan Malatya'da yaşayan ve depremin yarattığı korku ile kaygıyı yoğun bir şekilde deneyimleyen kişilerdir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini Malatya'da depreme maruz kalmış, farklı sosyodemografik özelliklere sahip konteyner kentlerde ikamet eden 400 depremlenmiş bireydir. Örneklem, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Örneklemeye dahil edilen bireyler, farklı cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi gibi değişkenlere göre tabakalandırılmış, bu şekilde çeşitliliği sağlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan anket, araştırmacı tarafından üretilmiştir. Anketin hazırlanması sürecinde, alan yazından yararlanılmış ve depremin psikolojik etkilerini ölçmeyi amaçlayan sorular geliştirilmiştir. Anket, toplam 29 soru içermektedir ve bu sorular açık ve kapalı uçlu yanıtların yanında 5'li ve 3'lü Likert tipi tutum ölçeklerinden oluşmaktadır. Yapılan araştırma anketi için gerekli etik kurul kararı Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 24.06.2024 tarihli "E-35841939-050-229222" sayılı kararıyla alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Yüz yüze görüşmeler ile gerçekleştirilen anketler, SPSS 21 programı ile analiz edilmiş bu kapsamda verilere Frekans, Çapraz tablo, Ki-Kare, T-testi ve Anova ölçümleri yapılmıştır. Ayrıca kaygı odaklı benzer soruların ortalamaları alınarak, değişkenlerle olan ilişkileri incelenmiştir. Anlamlılık durumları $p < 0,01$ ve $p < 0,05$ düzeylerinde değerlendirilmiştir.

3.5. Hipotezler

Araştırma kapsamında aşağıdaki hipotezlerin test edilmesi planlanmıştır:

H1: Kadınların deprem sonrası kaygı düzeyleri erkeklere göre anlamlı derecede yüksektir.

H2: Eğitim seviyesi düşük olan bireylerin deprem sonrası kaygı düzeyleri, eğitim seviyesi yüksek bireylerden daha fazladır.

H3: Gelir seviyesi düşük bireylerin deprem sonrası kaygı düzeyleri, gelir seviyesi yüksek bireylerden daha yüksektir.

H4: Eşi vefat eden veya boşanan bireylerin deprem sonrası kaygı düzeyleri, evli ve bekâr bireylere göre daha yüksektir.

H5: Yaş ilerledikçe deprem sonrası kaygı düzeylerinde anlamlı bir artış gözlemlenir.

H6: Depremi "ceza" veya "kader" olarak algılayan bireylerin kaygı düzeyleri, depremi bilimsel bir olay olarak algılayan bireylere göre daha yüksektir

H7: Kendini "geleneksel" veya "biraz modern biraz geleneksel" olarak tanımlayan bireylerin kaygı düzeyleri, "modern" bireylere göre daha yüksektir.

4. Bulgular

4.1. Katılımcılar

Araştırma 400 depremede katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri Tablo 1.'de sunulmuştur. Yüz yüze anket tekniği ile ulaşılan örneklemin %51,1'i kadın, %48,9'u ise erkektir. Katılımcıların yaş dağılımı; %6,8'i 18 yaş altı, %20'si 18-24, %21,8'i 25-34, %24,8'i 35-44, %12'si 45-54, %8,5'i 55-64, %6,3'ü ise 65 yaş ve üstü grupta olarak farklılaşmaktadır. Medeni durum açısından katılımcıların %33,4'ü bekâr, %58,2'si evli, %4,3'ünün dul, %4,1'i ise boşanmıştır. Araştırmaya katılanların gelire göre dağılımlarına baktığımızda katılımcıların %72,8'i 11400 TL ve altında, %22,1'i 11401-20000 TL, %4,8'i 20001-40000 TL, %0,3'ü 60001 TL ve üstü gelir grubundaki kişiler oldukları görülmektedir. Diğer taraftan öğrenim durumu açısından katılımcıların %5,3'ünün okur-yazar değilken, %1'i okuryazar ama okul bitirmemiş, %19,2'si ilkökul, %20,5'i ortaokul, %35,6'sı lise, %13,6'sı lisans ve ön lisans mezunu ve %4,8'i de lisansüstü eğitim görmüş kişilerdir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Yaş	f	%	Cinsiyet	f	%
18 yaş altı	27	6,8	Kadın	204	51,1
18-24	80	20	Erkek	195	48,9
25-34	87	21,8	Aylık Gelir	f	%
35-44	99	24,8	11400 ve altı	257	72,8
45-54	48	12	11401-20000	78	22,1
55-64	34	8,5	20001-40000	17	4,8
65 yaş ve daha üstü	25	6,3	60001 ve üstü	1	0,3
Eğitim Durumu	f	%	Medeni Durum	f	%
Okur-yazar değil	21	5,3	Hiç evlenmedi	131	33,4
Okur-yazar	4	1	Evli	228	58,2
İlkokul	76	19,2	Dul	17	4,3
Ortaokul	81	20,5	Boşandı	16	4,1
Lise	141	35,6			
Fakülte veya yüksekokul	54	13,6			
Lisansüstü	19	4,8			
Toplam	400	100	Toplam	400	100

4.2. Katılımcıların Depreme Yönelik Algılamaları ve Tanımlamaları

6 Şubat 2023'te saat 4:17'de 7,7 şiddetinde yaşanan depremden sonra halkın büyük bir bölümü evlerini terk ederek sokağa çıkmıştır. Ancak yoğun kar yağışı ve dondurucu soğuk havanın etkisiyle birlikte, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla evlerine geri dönmüşlerdir. İnsanların bu kararı almalarında, büyük depremin ardından aynı şiddette bir başka depremin olmayacağına dair kanaatlerinde etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bölgedeki nüfusun önemli bir bölümü 13:24'te de yaşanan 7,6 şiddetindeki ikinci depreme de evde yakalanmış ve sonuç olarak bireyler üzerinde depremin yarattığı psikososyal etkiler daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Nitekim yaptığımız araştırma sonucunda katılımcıların önemli bir bölümünün iki depreme de evde yakalandıkları görülmüştür. Örneklemin %68,6'sı her iki depreme de evde, %29,9'u birinci depreme evde ikinci depreme dışarıda, %0,3'ü birinci depreme dışarıda ikinci depreme evde, %1,3'ü ise her iki depreme de dışarıda yakalandığını belirtmişlerdir. Ayrıca, örneklemin beşte biri aile üyelerinden veya akrabalarından birini depreme kaybettiğini belirtirken bu sayıya arkadaşlardaki kayıplar da eklenince neredeyse örneklemin yarısı, yakın veya uzak tanıdıklarından birini depreme kaybetmişlerdir.

Bu denli yüksek şiddette ve arka arkaya gerçekleşen depremlere yönelik halkın algılamaları ve tanımlamaları da farklılaşmaktadır. Nitekim katılımcıların, %46,1'i depremin nedenini doğadaki enerji ve fayların hareketliliğine bağlarken, %31'i ibadet eksikliği ve ahlaki çöküntü sebebiyle ilahi bir cezalandırma, %18,1'i kader, %4,8'i ise bir takım dış güçlerin teknolojik saldırıları neticesinde depremlerin gerçekleştiği yönünde kanaat bildirmişlerdir. Burada insanların sahip olduğu değerler dünyasının başka uyarılara yönelik olduğu gibi depreme yönelik algılamaları da tayin ettiği düşünülmektedir. Ayrıca çapraz ilişki tabloları dikkate alındığında bu algılamaları; eğitim, yaş, gelir, medeni durum, sosyal tabaka ve katılımcıların kendilerini modern veya geleneksel olarak tanımlamaları gibi değişkenlerin açık bir şekilde etkilediği görülmüştür. Zira analizlerde eğitim, yaş, gelir ve sosyal tabaka seviyeleri yükseldikçe depremin nedenini daha rasyonel ve realist bir yaklaşımla "doğadaki enerji ve fayların hareketliliği" çerçevesinde tanımlamanın da arttığı tespit edilmiştir. Yine bekârlar evlilere, kendilerini modern olarak tanımlayanlar geleneksel olarak tanımlayanlara göre daha yüksek bir düzeyde depremin nedenini "doğadaki enerji ve fayların hareketliliği" olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların %75,3'ü depremden hemen sonra aile ve yakın akrabalarıyla kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum toplum içerisindeki yakın sosyal ilişkilerin ve dayanışma ağlarının hala güçlü ve işlevsel bir durumda olduğunu bize göstermektedir. Ancak diğer taraftan deprem sonrası yaşanan süreçte sosyal ilişkilere dönük örneklemin bakış açısının olumsuz bir karaktere büründüğü dikkati çekmektedir. Zira örneklemin %37'si deprem sonrasında "sosyal ilişkilerimiz daha da kuvvetlendi, dayanışmamız arttı" derken, %53,4'ü insanlara güveninin azaldığını, %9,6'sı ise yakınlarıyla arasının bozulduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan katılımcıların yarısından fazlası, %53,8'i imkânı olsa başka şehirde yaşamak istediğini söylerken, %5,3'ü bu konuda kararsız kalmakta, %41'i de şehri terk etmeyi düşünmemektedir.

4.3 Katılımcıların Deprem Sonrası Kaygı ve Korku Düzeyleri

Bütün afetler insanlarda varoluşsal kaygıların ve korkuların oluşmasına neden olurlar. Hayatın normal akışının bozulması ile birlikte yaşam mücadelesi içerisindeki insanların imkân ve kaynaklara ulaşmadaki sıkıntıları, yine ortaya çıkan güvensizlik ve belirsizlik duyguları yaşam mücadelelerini güçleştirirken onlardaki kaygıların artmasına yol açar. Temel gıda ve beslenmeden, sağlığa, ekonomiye, eğitime ve güvenliğe kadar pek çok ihtiyacın karşılanmasındaki zorluklar insanları olumsuz etkiler, varoluşsal korkuları ve kaygıları belirginleştirir.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin arka arkaya yaşanması, çok geniş bir alanı etkilemesi ve şiddetinin çok yüksek olması, beraberinde getirdiği zorlukları da arttırmıştır. Özellikle artçı depremlerin Malatya merkezinde de uzun süre devam etmesi ve şiddetinin yüksek olması, insanların yaşadığı travmaların derinleşmesine ve uzun sürmesine neden olmuştur. Depremlerin neden olduğu travmalar, insanların hayata uyumunu güçleştirmiş, kaygı ve korku düzeylerini artmasına yol açmıştır. Çalışma kapsamında da örneklem içerisindeki kişilerin, yoğun korku ve kaygı duygularına sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların korku ve kaygılarını belirlemek üzere hazırlanan tutum cümlelerine katılma düzeyleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Korku ve Kaygı Düzeyine İlişkin Bulgular

	Hiç Katılmıyorum		Orta Düzeyde Katılmıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Deprem olacak diye kapalı ortamlara giremiyorum	11	2,8	87	21,8	47	11,8	239	59,9	15	3,8	400	100
Her an deprem olacaktı düşünceyle tedirginim	5	1,3	86	21,6	48	12	239	59,9	21	5,3	400	100
Kendimi çaresiz/güçsüz hissediyorum	18	4,5	120	30	69	17,3	167	41,8	22	5,5	400	100
Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor	19	4,8	115	29	56	14,1	177	44,7	29	7,3	400	100
Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim	9	2,3	102	25,6	57	14,3	208	52,3	22	5,5	400	100
Çocuklarım/annem-babam/arkadaşlarım için kaygılanıyorum	7	1,8	28	7,1	48	12,2	247	62,5	65	16,5	400	100
Geleceğe ilişkin kaygılanıyorum	4	1	74	18,8	56	14,2	215	54,7	44	11,2	400	100

Araştırma bulgularına göre, katılımcılarda yüksek düzeyde deprem korkusu ve tedirginliğinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Katılımcıların %75,5'i "Deprem olacak diye kapalı ortamlara giremiyorum" ifadesine katılmakta iken, %77,2'si "her an deprem olacaktı düşünceyle" tedirgin olduğunu belirtmiştir. Üstesinden gelinemeyen ve devam eden tehdidin ve tehlikenin varlığının, katılımcılarda çaresizlik ve anlamsızlık duyguları doğurduğu gözlenmiştir. Zira katılımcıların yarısından fazlası %65,2'si "Kendimi çok çaresiz ve güçsüz hissediyorum" ifadesine katılım sergilerken, %66,1'i de "Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor" ifadesine katıldığını belirtmişlerdir.

Tedirginlik ve tehdit algısının sürdüğü, belirsizliklerin ve çaresizliklerin hâkim olduğu ortamlar, insanları sisli ve karanlık bir psikolojik atmosfere sürükleyebilir, onlarda geleceğe yönelik endişeleri ve kaygıları tetikleyebilir. Çalışma kapsamında deprem gibi büyük bir afeti yaşayan ve can güvenliği sorununu derinden hisseden insanlarda geleceğe yönelik endişe ve kaygı duygusunun yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Katılımcıların %72,1'i geleceğe ilişkin güven duygusunu yitirdiğini belirtirken, aynı doğrultuda %80,1'i de "Geleceğe ilişkin kaygılanıyorum" ifadesine katılım sergilemişlerdir.

Katılımcılarda deprem neticesinde ortaya çıkan gelecek endişesi, korkuları ve tedirginlikleri sadece kendileri için değil, kendileri için önemli olan aileleri, akrabaları ve tanıdıkları için de olduğu görülmüştür. Nitekim katılımcıların %91,2'si "Çocuklarım/annem-babam/arkadaşlarım için kaygılanıyorum" ifadesine katıldıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle afetler gibi yaşam mücadelesinin gerçekleştiği tehlikelerin hüküm sürdüğü güvensizlik ortamlarında katılımcılarda, sorumluluk duygularından, koruma refleksinden kaynaklı olarak yakınlarına yönelik bu duyguların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın yukarıdaki bulguları çerçevesinde, örneklem içerisinde korku ve kaygı duygularının yüksek bir düzeyde bulunduğunu söyleyebiliriz.

4.4. Temel Bazı Değişkenlere Göre Korku ve Kaygı Düzeyleri

Toplumsal sistem içerisinde bulunan farklı kesimler, depremin yaratmış olduğu yıkımdan ve zararlardan imkân ve kaynakları ölçüsünde farklı düzeylerde etkilenmişlerdir. Zorluklarla mücadele ederken insanların sahip oldukları bireysel, sosyal veya ekonomik özellikleri ve güçleri, yaşadıkları kaygı düzeylerine de tesir etmiştir. Araştırmamız kapsamında da depremle birlikte yaşanan kaygılar demografik değişkenler açısından farklılaşmakta olduğu görülmüştür. Bazı temel değişkenler açısından katılımcıların kaygı ve korku düzeylerine ilişkin anlamlılık (Ki-Kare= x^2) durumları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Bazı Değişkenler Açısından Korkular ve Kaygılar (Ki-Kare Analizi)

	Cinsiyet	Yaş	Gelir	Eğitim	Medeni Durum	Modern/Geleneksel
Deprem olacak diye kapalı ortamlara giremiyorum	,000 (**)	0,545 (-)	0,457 (-)	,000 (**)	0,792 (-)	0,061 (-)
Her an deprem olacakmış düşüncesiyle tedirginim	,000 (**)	0,862 (-)	0,042 (*)	0,032 (*)	0,551 (-)	0,164 (-)
Kendimi çok çaresiz/güçsüz hissediyorum	0,006 (**)	0,755 (-)	0,243 (-)	0,224 (-)	0,278 (-)	,000 (**)
Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor	0,010 (**)	0,431 (-)	0,030 (*)	0,135 (-)	0,829 (-)	,000 (**)
Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim	,000 (**)	0,191 (-)	0,378 (-)	0,324 (-)	0,408 (-)	0,003 (**)
Çocuklarım/annem/babam/arkadaşlarım için kaygılanıyorum	0,417 (-)	0,157 (-)	0,043 (*)	0,194 (-)	0,848 (-)	0,002 (**)
Geleceğe ilişkin kaygılanıyorum	0,007 (**)	0,214 (-)	0,508 (-)	0,763 (-)	0,600 (-)	0,001 (**)

* =P<0,05   **= P<0,01   - =P>0,05

Deprem sonrasında katılımcıların psikolojik durumuna ve kaygı düzeylerine cinsiyet değişkeni açısından baktığımızda, kadınların erkeklere göre depremden daha çok etkilendiğini ve erkeklere göre daha çok tehdit hissettiklerini, kaygı ve endişe duyduklarını söyleyebiliriz. Zira araştırma sonuçlarına göre erkeklerin %54,6'sı kadınların %72'si "Deprem olacak diye kapalı ortamlara giremiyorum" ifadesine katılmakta (P<0,01) iken benzer doğrultuda erkeklerin %49'u kadınların %70'i her an deprem olacakmış düşüncesiyle tedirgin olduklarını ifade etmişlerdir (P<0,01). Yine kadınların yarısı (%50) kendisini çok çaresiz/güçsüz hissettiğini belirtirken, bu oran erkeklerde %34,2'dir (P<0,01). Hayatın anlamına dair ve geleceğe yönelik düşünceler de cinsiyetlere göre farklılaşmaktadır. "Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor" ifadesine, erkeklerin %35,6'sı, kadınların %53,4'ü katılmaktadırlar (P<0,01). Yine erkeklerin %39,2'si kadınların %65'i geleceğe ilişkin kaygılandığını söylerken (P<0,01), aynı konuda "Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim" ifadesine ise erkeklerin %39,2'si kadınların %65'i katıldığı görülmüştür (P<0,01). Diğer taraftan deprem sonrasında çocuklar, yakın aile üyeleri ve arkadaşlar için duyulan kaygı düzeyi, cinsiyetler açısından benzer olduğu görülmüştür. Erkeklerin %58,3'ü kadınların %66,3'ü "Çocuklarım/annem/babam/arkadaşlarım için kaygılanıyorum" ifadesine katılım sergilemişlerdir.

Deprem korkusu ve kaygısıyla ilgili bu 7 ifadenin birlikte alınan ortalama değeri ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiye dair sonuçlar da anlamlı bir farklılık göstermektedir (P<0,01). Tablo 4'te de dikkati çektiği üzere, kadınların (X=3,5547) erkeklere (X=3,2798) göre kaygı ve korku düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Cinsiyet ve Korku Kaygı

Cinsiyet	N	X	P
Kadın	204	3,5547	,000
Erkek	194	3,2798	

Yaş değişkeni açısından depremle ilgili kaygı ve endişeleri değerlendirdiğimizde, yaş artınca depreme yönelik kaygı düzeyinin de arttığını söyleyebiliriz. Zira 18-24 yaş arasındaki kişilerin %58,8'i, 45-54 yaş arasındaki kişilerin %68,8'i, 65 yaş üstü kişilerin ise %72'si her an deprem olacakmış düşüncesiyle tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Çaresizlik ve güçsüzlük duygusunun yanında geleceğe ilişkin endişelerin de yaşla birlikte artmakta olduğu görülmüştür. 18-24 yaş arasındaki kişilerin %30,4'ü, 45-54 yaş arasındaki kişilerin %45,7'si, 65 yaş üstü kişilerin ise %52'si "Kendimi çok çaresiz/güçsüz hissediyorum" ifadesine katılırken; 18-24 yaş arasındaki kişilerin %43'ü, 45-54 yaş arasındaki kişilerin %62,5'i, 65 yaş üstü kişilerin ise %60'ı "Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim" ifadesine katılım sergilemişlerdir.

Araştırmada, gelir artınca yaşanan kaygıların ve tedirginliğin azaldığı tespit edilmiştir. "Her an deprem olacakmış düşüncesiyle tedirginim" ifadesine 11400 ve altı gelire sahip kişilerin %68,7'si, 11401-20000 arasında gelire sahip olanların %55,2'si katılırken bu oran 20001-40000 arası gelire sahip olanlarda %47,1'e düşmektedir (P<0,05). Yine "Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim" ifadesine 11400 ve altı gelir grubunun %55,7'si, 11401- 20000 gelir grubunun %41'i, 20001-40000 gelir grubundaki kişilerin %35,3'ü katıldığını

belirtmişlerdir ($P<0,05$). Ayrıca, “Artık hayatın hiç anlamı yokmuş gibi geliyor” ifadesine 11400 ve altı gelir grubundaki kişiler %48,8 oranında katılırken bu oran 20001-40000 gelir grubundaki kişilerde %29,4’e düşmektedir ($P<0,05$).

Eğitim değişkenine göre de deprem korkusu ve kaygısı anlamlı bir farklılık göstermektedir. Katılımcıların öğrenim seviyesi yükseldikçe depremle ilgili tedirginlik ve kaygıları azalmakta, öğrenim seviyesi düştükçe kaygı ve korkuları artmaktadır. Nitekim “Her an deprem olacaktıymış düşüncesiyle tedirginim” ifadesine ilköğretim mezunlarının %76,3’ü, lise mezunlarının %58,9’u, üniversite mezunlarının %46,3’ü katılmakta olduklarını belirtmişlerdir ($P<0,05$). Benzer şekilde ilköğretim mezunlarının %72,4’ü, lise mezunlarının %61,3’ü, üniversite mezunlarının %44,4’ü deprem olacak diye kapalı ortamlara giremediklerini söylemişlerdir ($P<0,01$). Çalışmada eğitim seviyesi düştükçe geleceğe yönelik güven duygusu azalmakta iken çaresizlik hisleri de artmakta olduğu tespit edilmiştir. Örneğin ilköğretim mezunlarının %67,1’i, lise mezunlarının %52,9’u, üniversite mezunlarının %38,9’u geleceğe yönelik güven duygusunu yitirdiklerini belirtmişlerdir. Kendimi çok çaresiz hissediyorum diyenler ise, ilköğretim mezunlarında %75, lise mezunlarında %39,3 iken bu oran üniversite mezunu kişilerde %35,2’ye düşmektedir.

Araştırma bulgularında medeni durum açısından eşi vefat edenlerin ve boşananların deprem sonrasında kaygı ve endişe düzeylerinin bekârlara ve evlilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim “Her an deprem olacaktıymış düşüncesiyle tedirginim ifadesine” bekârların %53,8’i, evlilerin %62,3’ü, eşi vefat edenlerin %58,8’i, boşananların %75’i katılmaktadırlar. Geleceğe yönelik kaygıların da eşi ölen ve boşanan kişilerde bekârlara ve evlilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. “Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim” ifadesine bekârların %46,5’i evlilerin %52,6’sı katılırken bu ifadeye katılım eşi ölenlerde %70,6’ya, boşananlarda %81,3’e yükselmektedir. Benzer doğrultuda çaresizlik ve güçsüzlük duyguları da eşi vefat edenlerde ve boşananlarda bekârlara ve evlilere göre daha yüksektir. “Kendimi çok çaresiz/güçsüz hissediyorum” ifadesine bekârların %40,3’ü, evlilerin %39,4’ü, boşananların %56’sı ve eşi vefat edenlerin %76,5’i katılmaktadır. Diğer taraftan çocukları ailesi ve arkadaşları için bekârların %56,6’sı, evlilerin %64,4’ü, eşi vefat edenlerin %70,6’sı, boşananların ise %62,5’i kaygı duyduğunu belirtmişlerdir. Bu ifadelerin ortalama değerleri ile medeni durum arasındaki ilişkiye baktığımızda Tablo 5’te de görüldüğü üzere eşi vefat etmiş ($X=3,6134$) ve boşananların ($X=3,6429$), bekâr ($X=3,3985$) ve evlilere ($X=3,3944$) göre daha yüksek bir düzeyde korku ve kaygı yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 5. Medeni Durum ve Kaygı

Medeni Durum	N	X	P
Bekâr	130	3,3985	,356
Evli	228	3,3944	
Eşi vefat etmiş	17	3,6134	
Boşanmış	16	3,6429	

Katılımcıların, kendilerini modern ve geleneksel olarak tanımlama biçimleri açısından depreme ilişkin kaygıları da anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır ($P<0,01$). Deprem kaygısını belirlemeye yönelik ifadelerin ortalama kaygı değeri, kendini modern ($X=3,1544$) olarak tanımlayanların geleneklerine bağlı ($X=3,3255$) olarak tanımlayanlara göre düşük bir düzeyde iken, kendini biraz modern biraz geleneksel ($X=3,5432$) olarak tanımlayan geçiş aşamasındaki bireylerde en fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Kendini Tanımlama Biçimi ve Kaygı

Kendini Tanımlama Biçimi	N	X	P
Modern	37	3,1544	.004
Geleneklerine bağlı	128	3,3255	
Biraz modern biraz geleneklerine bağlı	187	3,5432	
Fikrim yok	42	3,3827	

5. Tartışma

Araştırmanın bulgularına dikkat ettiğimizde, örneklem içerisinde yüksek düzeyde deprem korkusunun ve tedirginliğinin bulunduğu görülmektedir. Katılımcılar deprem korkusu ile kapalı ortamlara girmekte tedirginlik yaşamakta ve her an deprem olacak endişesi taşımaktadırlar. Sürekli deprem tehdidinin hissedilmesi ve zorlu deprem koşullarının yarattığı sıkıntılar, katılımcılarda çaresizlik duygularının ortaya çıkmasına, geleceğe ilişkin kaygıların çoğalmasına, kendileri çocukları ve akrabaları için endişe duymalarına neden olmaktadır.

Nitekim 6 Şubat depremlerinden sonra Demirtaş ve arkadaşlarının (2024) Adıyaman merkez ve Kâhta ilçelerinde öğretmenlere yönelik yaptıkları çalışmada, depremin katılımcıları çok korkuttuğu, endişe ve telaşa sevk ettiği tespit edilmiştir. Bu dönemdeki en baskın davranış, aile üyelerini bir araya toplayarak güvenli bir alanda depremin etkilerinden korunmak olmuştur. Ancak deprem sonrası ortaya çıkan ekonomik ve sosyo-psikolojik etkiler, genel olarak farklı depremlerle ilgili yapılan çalışmalarda da önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, geçmişteki farklı depremleri ele alan Sakarya ve Güneş'in (2011) ve Goenjian'ın (1995) çalışmaları, bireylerde çaresizlik, tedirginlik, ölüm korkusu, yakınlarını kaybetme korkusu, çok katlı binalarda yaşama kaygısı ve uyku bozukluklarının yaygın olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle evleri yıkılan bireylerde ve çocuklarda travma sonrası stres bozukluğunun sık görüldüğü vurgulanmıştır. Benzer şekilde Darga'nın (2023) 6 Şubat depremleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmada da ebeveyn ve çocukların depremler sırasında ve sonrasında travmatik deneyimler yaşadıkları görülmüştür. Ebeveynlerin paniklemek, ağlamak, çılgık atmak, korkmak, donakalmak gibi duygu durumları çocuklara da yansımış, çocuklarda deprem ve ölüm korkusu, evine dönmek istememek, uyuyamamak, öfke patlamaları, tahammülsüzlük gibi davranışlar ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Yine benzer şekilde Sarp (2023), depremden sonra çocukların yalnızlıktan ve ölümden korkmak, yatağını ıslatmak, parmak emmek, anneye aşırı bağlanma davranışları sergilediğini belirtmiştir. Aslında hem yetişkinlerde hem de çocuklarda yaşanan travmaların nedeni, afete psikolojik açıdan hazırlıksız yakalanmalarıdır. Böylesi ani gelişen büyük felaketselere psikolojik açıdan hazırlıksız olmak, afet sürecinde insanların sağlıklı bir şekilde karar verme ve tepki gösterme kapasitelerini sınırlayarak afetin etkilerini arttırabilir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda afet bilincini geliştirmenin ve afetlere psikolojik açıdan hazır olmanın afete başa çıkmada etkili olduğu görülmüştür (Güldü, 2023).

Araştırmanın bir diğer boyutu, kaygı ve korkuların temel sosyal değişkenlerle olan ilişkileri ve buradaki farklılaşmalardır. Bu çalışmada cinsiyet değişkeninin etkili olduğu, kadınların erkeklere göre depremden daha çok etkilendiği ve erkeklere göre daha çok tehdit hissettikleri, kaygı ve endişe duydukları tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalar araştırma sonucunu desteklemektedir. Canlı ve Yılmaz'ın (2023) yapmış oldukları çalışmada, kadınların deprem ve ölüm kaygısının erkeklere göre daha yüksek olduğu, erkeklerin ve çalışanların psikolojik sağlıklarının kadınlara ve çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine Karaarslan ve arkadaşlarının (2023) deprem sonrasında eğitimciler üzerine yapmış oldukları çalışmada da kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Aslında kadınların kaygı düzeylerinin yüksek olması, onların erkeklere göre depreme daha hazırlıksız olarak yakalanmalarından kaynaklanır. Bu durumun pek çok nedeni vardır. Toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlikler, kadınların eğitim ve gelir düzeyinin erkeklere göre düşük olması sebebiyle ekonomik ve sosyal kaynaklara ulaşma olasılığının erkeklere göre daha sınırlı olması, kadınları afetlerde dezavantajlı bir grup haline getirebilmektedir (Tor ve Yüce, 2023; Beşpınar ve Beşpınar, 2023: 470). Ayrıca kadınların ev merkezli bir hayatı sürdürmeleri, evde kaldıkları zamanların daha fazla olmasına, artçı depremlerle birlikte kapalı mekân korkusunun gelişmesine ve daha çok tedirginlik ve kaygı hissetmelerine neden olabilir. Zira çalışmada ev hanımlarının kaygı ve korkularının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bulgularına göre deprem sonrasında yaşanan travmalara etkisi olan bir diğer değişken de yaştır. Yaş artınca depremlerle ilgili korkunun ve kaygının düzeyinin de yükseldiği tespit edilmiştir. Özellikle 6 Şubat depremlerinin gerçekleştiği bölge ile ilgili demografik çalışmalarda yaşlı nüfusunun arttığı görülmektedir (Taşçı ve Gökçe, 2023). Bu durum depremden daha fazla yaşlının afete maruz kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla afetlere maruz kalanlar içerisinde yaşlı nüfus artmaktadır. Yaşlılık döneminde bedensel canlılığın yitirilmesi; fiziksel, zihinsel ve sosyal kapasitelerin gittikçe zayıflaması (Özkul vd., 2017; İçli, 2004) onları depremden en çok etkilenen, kırılgan ve dezavantajlı gruplardan biri haline getirmektedir (Duruel, 2023, 231). Yaşlılık döneminin bu kendine has özellikleri düşük sosyo-ekonomik durumları ve zayıf fonksiyonel kapasiteleri, depreme bağlı travmaların iyileşme sürecini uzatabilmektedir (Şevik, 2023). Ayrıca bu iyileşme sürecinin uzamasına deprem sonrası yapılan zorunlu göçler de neden olmaktadır. Bu konuda Ay ve Çetin'in

(2022) depremzede yaşlılara yönelik yaptıkları çalışmada, eski yaşadıkları mekânlara aidiyet bağları yüksek olan yaşlı bireylerin, yeni taşındıkları mekâna ve oradaki sosyal ilişkilere (komşuluk/mahalle) uyum sağlayamadıkları görülmüştür.

Gelir, depremlerde kırılabilirliği ve yaşanan risklerini belirleyen bir diğer değişkendir (Akpolat, 2021: 730). İnsanların ekonomik durumlarının iyi olması, deprem gibi afetlerle başa çıkmada destek sağlayan önemli bir faktördür. Depreme daha dayanıklı evlerde oturma, deprem riskine karşı hazırlık yapma (deprem çantası vb.) gibi gelirin sağladığı imkân ve kaynaklar depremlerle mücadelede etkilidir. Dolayısıyla ekonomik açıdan güçlü olan sınıfların depremin yarattığı zorluklarla mücadele ederken daha avantajlı ve güvenli konumları bulunur. Yüksek gelir grubuna sahip kişilerin bulunmadığı konteyner kentte yapılan bu çalışmada, yine de gelire göre deprem sonrası kaygı ve korku düzeylerinin anlamlı ve önemli bir düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bu çalışmada, gelir azalınca kaygı ve korkuların arttığı, gelir artınca ise yaşanan kaygıların azaldığı tespit edilmiştir. Afetlerin psikolojik etkileri üzerine yapılan çalışmalarda kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi düşük gelir grubundaki kişilerin de yüksek risk altında oldukları belirtilmektedir (Bozkurt, 2023: 103). Yine çalışmanın bulguları ile benzer doğrultuda, 1999 Büyük Marmara Depremi sonrasında yapılan bir çalışmada, gelir seviyesi düşük olan kişilerin olası bir depreme karşı, gelir seviyesi yüksek kişilere oranla kendilerini daha az hazır hissettikleri tespit edilmiştir (Müderrişoğlu 2008'den akt. Bilik, 2019, s. 232).

Eğitim seviyesi de deprem sonrası yaşanan kaygılara tesir eden önemli bir sosyal değişkendir. Nitekim bu çalışmada, eğitim seviyesi yükseldikçe depremlerle ilgili tedirginlik ve kaygılar azalmakta, eğitim seviyesi düşünce kaygı ve korkular artmakta olduğu görülmüştür. Eğitim, depremlere karşı bilinçli olmanın en temel kaynaklarından birisidir (Tor ve Yüce, 2023, 626). Eğitimli bireyler bilgi ve kaynaklara ulaşma konusunda daha başarılıdır. Eğitim eksikliği, depreme karşı hazırlıksız yakalanma ve bilinçsiz davranış sergilemeye neden olacaktır. Ayrıca eğitim seviyesi depremi algılama ve tanımlama biçimlerine de tesir etmektedir. Yapılan çalışmalarda kişilerin yaşı yükseldikçe ve eğitim seviyesi düştükçe depremi bilimsel gerçeklerden uzaklaşarak değerlendirdikleri ve kaderci bir inançla algıladıkları görülmüştür (Başbüyük, 2004).

Çalışmada medeni durum açısından kaygı düzeylerinin farklılaşmakta olduğu tespit edilmiştir. Evlilerin bekârlara göre kaygıları yüksektir. Her ne kadar psikolojik sağlık üzerine yapılan çalışmalarda medeni duruma göre evlilerin bekârlara göre psikolojik açıdan daha dayanıklı olduğu bulunmuş olsa da (Parmaksız, 2020; Kimter, 2020) depremlerle birlikte hem kendilerini hem de çocuklarını ve eşlerini kaybetme korkuları ve onlara karşı olan sorumluluk duyguları, katılımcılardaki kaygı düzeyini yükseltmektedir. Çalışmada evlilerin bekârlara göre daha çok çocukları, ailesi ve arkadaşları için kaygı duydukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Covid-19 pandemisi döneminde sağlık personeli üzerinde yapılan bir çalışmada, evli olanların, bekârlara göre ölüm kaygılarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Özmen ve Ocakdan, 2022). Diğer taraftan çalışmada eşi vefat edenlerin ve boşananların deprem sonrasındaki kaygı ve endişe düzeyleri, bekârlara ve evlilere göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Sosyal bağların ve destek ağlarının zayıflamasının ve yalnızlık duygularının bu kaygıların yaşanmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda ailenin ve sosyal bağların güçlü olmasının afetlere yönelik dirençliliği arttırdığı ifade edilmiştir. Toplumsal sistemlerin işlevlerini yerine getirmesi ölçüsünde dirençliliği arttırdığı, kırılabilirliği ve riskleri azalttığı belirtilmektedir (Yılmaz ve Şikar, 2023,1251).

6. Sonuç

Depremler, fiziksel ve doğal etkilerinin yanı sıra insani ve toplumsal boyutlarıyla derin ve geniş kapsamlı sonuçlar doğuran afetlerdir. Bu tür olaylar, can ve mal kayıplarına yol açmanın ötesinde; zorunlu göçler, uyum sorunları ve temel ihtiyaçların karşılanmasında ciddi aksaklıklar gibi çok yönlü etkiler yaratır. Beslenme, barınma, eğitim ve sağlık gibi kurumsal hizmetlerde yaşanan kesintiler; toplumda derin değişimlere neden olur ve depremleri sosyolojinin önemli çalışma konularından biri haline getirir.

Depremlerin toplumsal etkilerinden biri de insanların yoğun kaygı ve korkulara sürüklenmesi ve bunun afetle mücadeleyi zorlaştırmasıdır. Travma sonrası yaşanan korku ve kaygılar, hayatta kalma mücadelesi veren bireylerin kendileri ve sevdikleri için duyduğu endişeleri artırmaktadır. Bu durum, bireylerin afetle başa çıkma kapasitesini de olumsuz etkilemektedir. Literatürde bu konu, bireylerin bilişsel ve davranışsal fonksiyonları üzerindeki olumsuz etkileriyle açıklanmaktadır. Yüksek kaygı, karar verme süreçlerini yavaşlatabilir ve irrasyonel düşünceleri tetikleyebilir (LeDoux, 1996). Bu durum, tahliye süreci gibi kritik zamanlarda bireylerin etkili ve hızlı bir şekilde eyleme geçmesini zorlaştırabilir. Ayrıca, korku bireylerde donma veya panikleme

şeklinde görülebilecek davranışlara yol açarak bireylerin tehlikeli durumlarda uygun çözüm yolları geliştirmesini engelleyebilir; afet anında ve sonrasında başka bireylere yardım etme davranışlarını da azaltabilir (Horowitz, 1986). Dolayısıyla, kaygı ve korku, sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma üzerinde de olumsuz sonuçlar yaratabilir.

6 Şubat depremlerini Malatya’da yaşayan bireyler hem fiziksel hem de sosyal açıdan çok boyutlu zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Depremün büyüklüğü, binaların yıkılması, ağır kış koşulları, temel ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan güçlükler ve yakınlarını kaybetmenin getirdiği derin acılar, bireylerde yoğun kaygı, korku ve çaresizlik duygularına yol açmıştır. Artçı depremlerin uzun süre devam etmesi ise yaşanan travmanın sürekli tazelenmesine ve olumsuz psikolojik etkilerin daha da artmasına neden olmuştur. Tüm bu süreç, yalnızca bireylerin değil, aynı zamanda toplumsal yapının da önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir.

Korku ve kaygı düzeylerini sosyal psikolojik açıdan incelemeyi amaçlayan bu çalışma sonucunda, depremde katılımcıların kaygı ve korku düzeylerinin yüksek olduğu; bu kaygı ve korku duygularının cinsiyet, yaş, eğitim, gelir ve medeni durum gibi değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür. Çalışmanın başlangıcında oluşturulan hipotezlerin büyük ölçüde doğrulandığı tespit edilmiştir. Nitekim kadınların erkeklere, eğitim ve gelir seviyesi düşük olanların yüksek olanlara göre kaygı ve korku düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eşi vefat edenlerin ve boşananların, bekârlara ve evlilere göre daha çok kaygılı ve tedirgin oldukları bulunmuştur. Yine kendilerini geleneksel olarak tanımlayanların, modern olarak tanımlayanlara göre kaygı düzeyleri yüksek iken, en yoğun kaygılara geçiş aşamasında yer alan ve kendilerini biraz geleneksel biraz modern olarak tanımlayan kişilerde rastlanılmıştır. Sonuç olarak deprem sonrasında toplumda korku ve kaygı düzeyinin yüksek olduğu; kadınlar, çocuklar, yaşlılar, eğitim ve gelir seviyesi düşük kesimler gibi risk grubunda yer alan, dezavantajlı ve kırılgan olan grupların psikolojik açıdan daha çok etkilendiği görülmektedir.

Çalışma bağlamında bazı öneriler ileri sürülebilir: Her şeyden evvel deprem bölgesinin sadece fiziksel ve mimari açıdan inşası değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik açıdan da inşa edilmesi ve bu yönde uzman kişiler tarafından projeler geliştirilmesi gereklidir. Olası psikolojik rahatsızlıkların önüne geçebilmek ve aynı zamanda tahribatı gidermek için psikologlar, sosyal hizmet uzmanlarının etkinliği ile kurumsal psikososyal destekler sağlanmalıdır. Afetlerde dezavantajlı grupların daha çok zorluk yaşadığı verisinden hareketle afetlerle mücadelede dirençliliği arttırabilmek için bu hassas grupların zayıf taraflarını destekleyecek, afet öncesi ve afet sonrası da kapsayacak sosyal politikalar geliştirilmelidir.

Kaynaklar

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023). *Kahramanmaraş depremleri ön değerlendirme raporu*. Erişim Tarihi: 04.05.2023, <https://deprem.afad.gov.tr/1aafb0ea-a818-4d9f-b067-86d545d596b9>.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. Erişim Tarihi: 23.03.2024, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>.
- Akpolat, Y., Kaya, G., Çalışkan, A. ve Karaağaç, Ş. (2021). İzmir deprem afetinden etkilenenler üzerine sosyolojik bir araştırma: depremle ilgili toplumsal bilinci etkileyen faktörlerin analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 723-753. <https://doi.org/10.16953/deuosbil.841864>
- Ay, S. ve Çetin, B.N. (2022). Deprem mağduru yaşlı bireylerin mekân memnuniyetlerinin incelenmesi: Elazığ örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 3(3), 236-250. doi:10.52108/2757-5942.3.3.2
- Başibüyük, A. (2004). Yetişkinlerde deprem bilgisi ve etkili faktörlerin incelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, no.161, 220-235.
- Beşpınar, F.U. ve Beşpınar, Z. (2023). 6 Şubat depremlerinin ardından toplumsal cinsiyet ve kadın hakları perspektifinden bir değerlendirme.” *Ankara Barosu Dergisi* 81, Deprem Özel Sayısı-I Kamu Hukuku (Ekim 2023): 467-502. doi:10.30915/abd.1381337
- Bilik, M.B. (2019). Depremleri anlamlandırma ve açıklama biçimlerinin sismik risk azaltma süreçlerine etkisi açısından 2011 Van Depremleri. *Resilience*, 3(2), 229-237. <https://doi.org/10.32569/resilience.605213>
- Bozkurt, V. (2023). Depremün toplumsal boyutu. *Avrasya Dosyası*, 14(1), 77-99.
- Canlı, D. ve Yılmaz, F. (2024). Deprem sonrasında bireylerin deprem kaygısı, ölüm kaygısı ve psikolojik sağlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Bozok Tıp Dergisi*, 14(1), 9-17. doi:10.16919/bozoktip.1305106
- Cüceloğlu, D. (2018): *İnsan ve Davranışı*. Remzi.
- Dağ, İ. (2004). Psikolojinin ışığında kaygı. *Doğu Batı*, 6, 179-188.
- Darga, H. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinde çocukların yaşadıkları ve ebeveynlerinde tanık oldukları duygu durumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (68), 213-248. <https://doi.org/10.21764/mauefd.1341292>

- Demirtaş, Z., Doğru, E., ve Kılıç, M.F. (2024). 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinde Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Yaşadığı Travmalar. *Eğitim Yansımaları*, 7(2), 51-64. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8200759>
- Duruel, M. (2023). Afetlerde göçmen olmak: 6 Şubat Depremi Hatay örneği. *Mukaddime*, 14(2), 227-255. <https://doi.org/10.19059/mukaddime.1381750>
- Ehtiyar, R. ve Üngüren, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 159-181.
- Furedi, F. ve Yıldırım, B. (2001). *Korku kültürü: Risk almamanın riskleri*. Ayrıntı.
- Le Gall, A. (2012). *Anksiyete ve kaygı* (Çev. İ. Yerguz). Dost Kitabevi Yayınları.
- Goenjian, A.K. (1995). Psychiatric comorbidity in children after the 1988 Earthquake in Armenia. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. Doi:10.1097/00004583-199509000-00015
- Gökalp Yılmaz, G. ve Şikar, A., (2023). Afetlerin etkilerinin zorunlu göç bağlamında incelenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(4), 1247-1268. <https://doi.org/10.35341/afet.1290767>
- Horowitz, M. J. (1986). *Stress Response Syndromes*. Northvale, NJ: Jason Aronson.
- İçli, G. (2004). Huzurevinde kalan yaşlılar üzerine bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 5-24.
- İçli, G. (2016). Sosyal statü ve rol bağlamında yaşlılık. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (41-60). Nobel.
- İmik, Ü., ve Aydoğdu, C. (2023) 6 Şubat 2023 Depremlerinin Malatya İnönü Üniversitesi Müzik Bölümü Öğrencileri Üzerindeki Etkileri. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 9(2), 230-238.
- İnam, A. (2004). Kaygı Güllü açarken. *Doğu Batı*, 6, 83-102.
- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum-algı-iletişim*. İmaj.
- Karaarslan, İ., Yavuz, B., Özdemir, S., Çakar, S. ve Tatlı, M. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri sonrası ilköğretim öğretmenlerinin durumluk kaygı düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 10(97), 1560-1564. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8200759>
- Kımtar, N. (2020). Covid-19 günlerinde bireylerin psikolojik sağlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*. 574-605. <https://doi.org/10.21733/ibad.805481>
- Kierkegaard, S. (2003). *Kaygı kavramı üzerine*, (T. Armaner, Çev.), İş Bankası.
- Korkmaz, A. (2017). Tehdit algısının sosyal hareketlere etkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 55, 479-493. doi:10.18368/iusoskon.328287
- Krech, David-Crutchfield, Richard – Ballachey, Egerton L. (1983), *Cemiyet İçinde Fert*, (M. Turhan, Çev.), Milli Eğitim Basımevi.
- Krech, David-Crutchfield, Richard (1970), *Sosyal Psikoloji*, (E. Güngör, Çev), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- LeDoux, J. E. (1996). *The Emotional Brain: The Mysterious Underpinnings of Emotional Life*. New York: Simon & Schuster.
- Oflaz, F. (2008). Felaketlerin psikolojik etkileri ve hemşirelik uygulaması. *C.Ü Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(3), 70-76.
- Özen, Y. (2019). Psikolojik travmanın insanlık kadar eski tarihi. *The Journal of Social Science*, 3(5), 362-375.
- Özkul, M., Kalaycı, I. ve Aslan, A. (2017). Yaşlılık ve kadın sorunlarını toplumsal sermaye perspektifinden düşünmek. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(27), 366-386.
- Özmen, S. ve Ocakdan, U.B. (2022). Covid-19 pandemisinde hemşirelerin ölüm kaygısı düzeyinin psikolojik sağlamlığa etkisinin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 13(36), 1224-1236.
- Parmaksız, İ. (2020). İyimsizlik, özgecilik ve medeni durumun psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 285-302. <https://doi.org/10.9779/pauefd.576186>
- Sağıroğlu, A. Z., Ünsal, R. ve Özenci, F. (2023). Deprem sonrası göç ve insan hareketlilikleri durum değerlendirme raporu. (AYBÜ-GPM rapor serisi-15) *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*.
- Sakarya, D. ve Güneş, C. (2011). Van Depremi sonrasında travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 21 (1-2-3), 25-32. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000335
- Sarp, N. (2023). Depremin çocuk üzerindeki etkileri, çocuklarımıza nasıl yardımcı olabiliriz? https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/144/sarp.htm
- Satılmış, S. (2016). 1893 Malatya Depremi ve afet yönetimi. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 39, 137-177.
- Sencer, M. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. Beta.
- Şevik, A.E. (2023). Deprem ve yaşlılık: psikososyal bir bakış. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(1), 49-

57. <https://doi.org/10.46414/yasad.1292526>

Taşcı, F. ve Gökçe, O.Z. (2023). 6 Şubat sonrası deprem bölgesinde yaşlılar: Mevcut durum, ihtiyaçlar ve öneriler. *Senectus*, 1(2), 271-291. <https://doi.org/10.26650/senectus.2023.1.2.0011>

Tor, H. ve Güneş Yüce, T. (2023). Deprem ve kadın. Avrasya 7th International Conference on Social Sciences Bildiriler Kitabı içinde: (623-635). *Avrasya 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildiri*, Budapest, Hungary. Academy Global Publishing House. Erişim adresi: <http://www.acedeimia.edu>.

<https://www.tmmob.org.tr/> Tmmob 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu

---

Etik, Beyan ve Açıklamalar

---

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazarı Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 24.06.2024 tarih "E-35841939-050-229222" sayılı kararı ile etik kurul izin belgesini almış olduğunu beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğunu kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazarı, kullanmış olduğu resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumluluğu kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
